

передбаченого статтею 1270 Цивільного кодексу України, чи потрібно їх рахувати і додавати і для другої, третьої, четвертої та п'ятої черг спадкування відповідно, якщо дотримуватися позиції, що строк для прийняття спадщини для кожної наступної черги становить 6 місяців від дня відкриття спадщини + 3 місяці для кожної наступної черги?

І це звісно не всі питання, які постають перед нотаріусом, як суб'єктом правозастосування, що здійснює нотаріальну діяльність в умовах правової повсякденності воєнного стану. Іntenція авторів згаданої Постанови Кабінету Міністрів України зрозуміла і не потребує детального опису, зазначимо лише, що погоджуємося з ідеєю, що закладена у цій Постанові. Однак такі ситуації непоодинокі і вони ілюструють по-перше, неабиякі виклики, що постають перед суб'єктом правозастосування, а по-друге, невідповідність діючого законодавства реальності воєнного стану, яка змушує конституювати правову реальність воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затверджена Наказом Міністерства Юстиції України 22.02.2012 року № 296/5 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12/conv#n646>.
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 року № 164 «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану» – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-2022-%D0%BF#Text>.
3. Цивільний кодекс України – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/ed20220507#n5933>

Ключові слова: правозастосування, воєнний стан, нотаріус, суб'єкт правозастосування, спадкування, нотаріальна діяльність.

Key words: application of law, martial law, notary, subject who authorized to apply law, inheriting process, notarial activity.

СПАСОВА КАТЕРИНА ІВАНІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного права, кандидат юридичних наук,
голова Наукового товариства молодих вчених, аспірантів та студентів,
адвокат*

РОЗІРВАННЯ ШЛЮБУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабне військове вторгнення Російської Федерації 24 лютого 2022 року на територію України привело країну і суспільство до нових викликів, до нових правових проблем і колізій, до ускладнення функціонування державних органів в областях де ведуться активні бойові дії тощо. У зв'язку з чим виникає необхідність роз'яснення нових

умов розірвання шлюбу під час дії воєнного стану, адже процедура має певні особливості з урахуванням наслідків війни в країні.

Варто відмітити, що воєнний стан не є перешкодою для розірвання шлюбу, адже сімейні інститути засновані на добровільності і вразі виявлення подружжям або одним з подружжя бажання припинити шлюбні правовідносини, воєнним станом це право не може бути обмежено.

Сімейним кодексом України (далі – СК України) передбачено два способи розірвання шлюбу: через органи державної реєстрації актів цивільного стану (далі – ДРАЦС) та суд.

Згідно ст.ст. 106–107 СК України вразі, якщо подружжя не має спільних дітей та досягло спільної згоди щодо припинення шлюбних відносин, то розірвання шлюбу можливе через органи ДРАЦС шляхом подання спільної заяви про розірвання шлюбу особисто або одним з подружжя, в разі якщо другий з подружжя з поважних причин не може з'явитись, то таку заяву, нотаріально засвідчену або прирівняну до неї, від його імені може подати інший з подружжя.

У відповідності до ст.ст. 109–112 СК України у випадку, коли подружжя має неповнолітніх дітей, або один з подружжя заперечує проти розірвання шлюбу, шлюб може бути розірваний виключно у судовому порядку.

Однак в районах де ведуться активні бойові дії тимчасово призупинена робота відділів ДРАЦС та районні, районні у містах, міські та міськрайонні суди, які в порядку позовного провадження розглядали спори про розірвання шлюбу.

Так, відповідно до розпорядження Верховного Суду від 6 березня 2022 року № 1/0/9-22 змінюється територіальна підсудність судових справ сорока восьми судів у зв'язку з неможливістю здійснювати судами правосуддя під час дії воєнного стану [1] (станом на червень 2022 року три суди відновили свою роботу). Таким чином згідно зі ст. 147 Закону України «Про судоустрій та статус судів» справи можуть подаватися до суду, який найбільш територіально наближений до суду, який не може здійснювати правосуддя, або іншого визначеного суду ВС. Рішення Верховного Суду є також підставою для передачі усіх справ, які перебували на розгляді суду, територіальна підсудність якого змінюється [2].

Стосовно відділів ДРАЦС, то на період дії воєнного стану в країні передбачена екстериторіальність в отриманні послуг, тож подружжя може звернутися до будь-якого зручного відділу ДРАЦС відповідно до п. 14 гл. 1 розд. II Правил державної реєстрації актів цивільного стану в Україні, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 18 жовтня 2000 року № 52/5 [3]. Варто врахувати, що органи, яким делеговано функції державної реєстрації, здійснюють свої повноваження без використання Державного реєстру актів цивільного стану громадян. Це стосується органів місцевого самоврядування (виконками

сільських/селищних/міських рад, ЦНАПи) та дипломатичних установ – консульств та посольств [4].

У разі розірвання шлюбу судом, шлюб припиняється у день набрання чинності рішення суду про розірвання шлюбу. Якщо розірвання шлюбу здійснюється в судовому порядку, свідоцтво про розірвання шлюбу не видається, а підставою є судові рішення, яке надсилається судом до органу державної реєстрації актів цивільного стану за місцем ухвалення рішення для внесення відомостей до Державного реєстру актів цивільного стану громадян та проставлення відмітки в актовому записі про шлюб [5].

Якщо ж шлюб розривається у відділах ДРАЦС, то такий шлюб вважається припиненим з моменту внесення відомостей до Державного реєстру актів цивільного стану громадян. Заявникам видається Свідоцтво про розірвання шлюбу.

Підсумовуючи викладене зазначимо, що на період дії воєнного стану немає обмежень і заборон щодо розірвання шлюбу. В тих регіонах держави, де йдуть активні бойові дії та суди тимчасово не можуть працювати, Верховний Суд змінив їхню територіальну підсудність шляхом об'єднання справ цих судів з іншими судами, які знаходяться в безпечних регіонах країни, а відділи ДРАЦС працюють в екстериторіальному режимі.

Список використаних джерел:

1. Розпорядження Верховного Суду від 6 березня 2022 № 1/0/9-22. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/VSS00822?an=3>
2. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T161402?an=2>
3. Про затвердження Правил державної реєстрації актів цивільного стану в Україні: Постанова КМУ від 18 жовтня 2000 року № 52/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0719-00#Text>
4. Особливості державної реєстрації актів цивільного стану в умовах війни. URL: https://psjust.gov.ua/post_news/особливості-державної-реєстрації-ак/
5. Сімейний кодекс України: Кодекс України від 10 січня 2002 року № 2947-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21 22. ст. 135. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>

Ключові слова: шлюб, розірвання шлюбу, воєнний стан, реєстрація актів цивільного стану.

Key words: marriage, dissolution of marriage, martial law, registration of acts of civil status.